

ΜΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Ο τομέας της ιστορίας και φιλοσοφίας της τεχνολογίας δεν αναπτύχθηκε αρκετά παρά μόνο στον εικοστό αιώνα. Ειδικότερα οι ιστορικοί των οικονομικών επιστημών ήταν αυτοί που έδωσαν περισσότερη προσοχή στην ιστορία της τεχνολογίας σε σύγκριση με κάθε άλλη κατηγορία μελετητών, πιθανότατα λόγω του ενδιαφέροντος που έδειξε η μαρξιστική σκέψη για την τεχνολογία αλλά και την επίδραση που άσκησε το βιβλίο του Α. Τοϋνβι, *Lectures on the Industrial Revolution in England* (1884).

Η αρχαία ελληνική τεχνολογία είναι ένας πολυσύνθετος αλλά και πολύ ενδιαφέρων τομέας έρευνας ο οποίος δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί πολύ, αλλά που παρ' όλα αυτά έχει προκαλέσει πολλές και συχνά αντιφατικές απόψεις. Σήμερα μας φαίνεται αυτονόητο ότι η τεχνολογία στηρίζεται στην επιστήμη και ότι είναι καθοριστικός παράγων εξέλιξης της κοινωνίας που βοηθά την οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο. Δεν πρέπει όμως να γενικεύουμε από μια συγκεκριμένη περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας όταν μελετάμε άλλες ιστορικές περιόδους. Πράγματα που φαίνονται αυτονόητα σε εμάς δεν θα ήταν το ίδιο για ανθρώπους άλλων πολιτισμών. Το ερώτημα για την αρχαία ελληνική τεχνολογία συχνά τίθεται σε σύγκριση με την τεράστια και μοναδική συμβολή των Ελλήνων στις τέχνες, την φιλοσοφία, την πολιτική, τις επιστήμες κλπ. Έτσι υπάρχει μια γενική τάση ανάμεσα στους ιστορικούς της τεχνολογίας αλλά και αυτούς της αρχαίας εποχής να υποτιμούν την πρωτοτυπία και τις ικανότητες της αρχαίας ελληνικής τεχνολογίας. Συγχρόνως πολλοί μελετητές εκπλήττονται από την εφευρετική ιδιοφυία αρχαίων επιστημόνων - μηχανικών όπως ο Αρχιμήδης, ο Κτησίβιος, ο Φίλων και ο Ήρων, ώστε να διατυπώνεται από ορισμένους το ερώτημα πώς είναι δυνατόν οι Έλληνες να μην προχώρησαν σε μια τεχνολογία παρόμοια με τη δική μας ή γιατί η βιομηχανική επανάσταση καθυστέρησε δεκαπέντε τουλάχιστον αιώνες.

Αυτό που σκοπεύω να κάνω είναι να δω το φαινόμενο της αρχαίας ελληνικής τεχνολογίας, όχι ανεξάρτητα αλλά σε σχέση με την επιστήμη, την οικονομία αλλά και πολιτισμικά στοιχεία της εποχής επικεντρώνοντας την προσοχή μου στο ιδεώδες για τον άνθρωπο και τις αξίες των αρχαίων Ελλήνων σε σχέση με την εργασία, τις τεχνικές και την επιστήμη. Πιστεύω ότι θα μου είναι εύκολο να δείξω ότι η αλληλεπίδραση αυτών των παραγόντων θα μας οδηγήσει να διακρίνουμε, σε σχέση με την τεχνολογία, τρεις διαφορετικές περιόδους της αρχαίας ιστορίας, με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Αυτές οι περίοδοι είναι η προκλασική, η κλασική και η ελληνιστική. Μ' αυτό τον τρόπο δεν είναι δυνατόν να κάνουμε γενικές κρίσεις για την ελληνική τεχνολογία, αλλά μόνο σε αναφορά με κάποια συγκεκριμένη περίοδο.

Βασίλης Καρασμάνης
Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφίας Ε.Μ.Π.